

TRANSFORMATION OF INTEGRATION POLICIES: THE CASE OF THE SLOVAK AND CZECH REPUBLIC

TERÉZIA SERESOVÁ¹

Premeny integračných politík Slovenskej a Českej republiky

Abstract: *Our analysis focuses on integration policies of two countries, specifically Czech Republic and Slovakia. Analysis explores Czech and Slovak integration policies and government documents on Immigration. The aim of the article is to find out how two states, which in the past formed one state, now approach the policy of integration of foreigners. In our analysis, we assume that due to the higher number of migrants living in the Czech Republic and the longer tradition of migration processes, the Czech Republic has a more sophisticated integration policy. On the other hand, Slovak Republic has an insufficient level of integration policymaking not only at the national level, but also at local and municipality levels. With help of data from MIPEX, the analysis confirms or refutes our assumptions about more sophisticated Czech integration policy.*

Keywords: *integration policy, migration policy, Czech Republic, Slovakia, migrants*

JEL Classification: F22, K37

---

¹Mgr. Terézia Seresová, Ekonomická univerzita v Bratislave, Slovenská republika,
email: terezia.seresova@euba.sk, <https://orcid.org/0000-0002-9413-5517>.

1 Úvod

Od roku 2015 pozorujeme aj na Slovensku zvýšený záujem politickej elity o tému medzinárodnej migrácie. Migračný diskurz sa naplno rozbehol pred parlamentnými voľbami v marci 2016. Nosnú myšlienku vyjadrení vtedajších aktívnych politikov tvorila otázka, ako zabrániť masovej migrácii smerom na Slovensko, a to aj napriek tomu, že v príslušnom období úrady Slovenskej republiky nezaznamenali zvýšený záujem utečencov o Slovenskú republiku (ÚHCP, 2021). Napriek značne negatívnym vyjadreniam slovenských politikov na adresu migrácie počet cudzincov s povoleným pobytom na Slovensku v tomto období rástol (Štatistický úrad SR, 2021), prichádzajúci migranti predstavovali a dodnes predstavujú ekonomickú migráciu. Slovensko spoločne s Českou republikou sa stalo jedným z príkladov javu, ktorý sa v teórii migračných procesov zvykne označovať výrazom *gap hypothesis* (Hollifield, 2000; Rosenblum a Cornelius, 2012). Týmto pojmom sa myslí rozpor medzi na jednej strane jasne deklarovanými negatívnymi vymedzeniami politických elít k migrácii a na strane druhej reálne rastúcimi počtami migrantov žijúcimi na území národného štátu. Existencia tohto javu sa zvykne vysvetľovať rastúcim dopytom po pracovnej sile, ktorý zamestnávateľia zvyčajne riešia práve zamestnávaním zahraničných pracovníkov, ak ho nedokážu uspokojiť z domácich zdrojov (Lid'ák a Štefančík, 2020). Zamestnávateľia tak zamestnávajú cudzincov bez ohľadu na to, čo prezentuje politická elita.

Zamestnávanie migrantov však nie je výlučne otázka ekonomická, nejde totiž len o vzťah medzi zamestnávateľom a zamestnancom. Prijat' cudzinca na územie národného štátu prináša riešenie aj ďalších otázok, ktoré sú spojené s jeho pobytom, ubytovaním, prípadne sociálnym a zdravotným poistením. Ak prichádza spoločne s rodinou, otvárajú sa ďalšie otázky spadajúce pod oblasť sociálnych vecí a školstva. A ak cudzinec prichádza do cieľovej krajiny migrácie na dlhší čas, otvárajú sa otázky začlenenia sa do autochtónnej spoločnosti, resp. integrácie (Heckmann, 2015).

Otázky spojené s imigráciou, azylom a integráciou migrantov upravuje v každom štáte migračná politika. Definície migračnej politiky nie sú v odbornej literatúre jednotné. Autori sa spravidla líšia prístupom k tomu, či integračná politika je súčasťou migračnej politiky, alebo ju vnímajú ako samostatnú kategóriu verejnej politiky. Mnohí autori (Fijalkowski, 1997; Divinský, 2005; Štefančík a Lenč, 2012; Joppke, 2017) sú toho názoru, že integračná politika je súčasťou migračnej politiky, pretože je primárne zameraná na otázky začle-

ňovania aktérov migračných procesov, teda migrantov, do spoločnosti prijímajúceho štátu. Aj z tohto dôvodu bude skúmaná za pomoci obsahovej analýzy aj migračná politika. Druhým dôvodom pre skúmanie migračnej politiky je v prípade Slovenskej republiky nedostatok, respektíve absencia dokumentov zameraných čisto na integračnú politiku.

Úlohou integračnej politiky je vytvoriť pravidlá tak, aby sa imigranti čo najefektívnejším spôsobom stali súčasťou spoločnosti cieľovej krajiny a podieľali sa na jej vytváraní a formovaní. Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM, 2013) definuje integráciu migrantov ako kľúč k efektívnemu a komplexnému prístupu k riadeniu migrácie. Definuje ju ako proces vzájomného prispôsobovania sa hostiteľskej spoločnosti a samotných migrantov ako jednotlivcov a rovnako aj skupiny. Úspešná integrácia je zásadná nielen pre prichádzajúcu zahraničnú migráciu, ale v rovnakej miere aj pre prijímajúcu autochtónnu spoločnosť nielen z hľadiska ekonomických výhod plynúcich z migrácie, ale aj pre blaho migrantov a bezpečnosť, stabilitu, sociálnu harmóniu a prosperitu spoločnosti prijímajúceho štátu. Odborníci a organizácie pracujúce s migrantmi (IOM, 2013; Baršová a Barša, 2005; Štefančík a Lenč, 2012) spoločne chápu, že pojem „integrácia“ je vnímaný odlišne v závislosti od krajiny a kontextu. Aby integračná politika prebehla úspešne, považujeme za dôležité, aby vzájomné prispôsobenie sa medzi hostiteľskou spoločnosťou a migrantmi a ich dialóg vychádzal zo spoločných hodnôt.

V texte sa sústredíme na analýzu dokumentov integračnej politiky Slovenskej republiky a Českej republiky. Cieľom článku je zistiť, ako dva štáty, ktoré v minulosti tvorili jeden štátny celok, pristupujú v súčasnosti k politike integrácie cudzincov. Výber dvoch uvedených štátov bol podmienený spoločnou kultúrno-geopolitickou minulosťou v 20. storočí, ktorá pod vplyvom režimu, ktorý na tomto území vládol, mohla podľa nášho predpokladu vplyvať na formovanie spoločenských a vládnych nálad najmä v problematike migrácie (Bauerová, 2018). Z hľadiska analýzy sú oba štáty zaujímavé, pretože v oboch existuje v súčasnosti (najmä od tzv. utečeneckej krízy v rokoch 2015 a 2016) pomerne silný antiimigračný apel politických aktérov, ktorý sa často objavuje v období pred parlamentnými, ale aj prezidentskými voľbami. Česká republika patrila k prvým krajinám, ktoré uzatvorili hranice pred prvou masovou vlnou iregulárnych utečencov v roku 2015 (Stajanov a kol., 2021). Oba štáty na jednej strane vykazujú odlišnosti v celkovom objeme prisťahovaných cudzincov, na strane druhej v oboch štátoch pristupujú politici k migrantom podobnou rétorikou. Pri našej analýze vychádzame z hypotézy, že vzhľadom

na vyšší počet migrantov žijúcich v Českej republike a dlhšou tradíciou migračných procesov, vykazuje Česká republika prepracovanejšiu integračnú politiku. Týmto výrazom chápeme politiku, pri ktorej sú jasne vymedzení aktéri, ktorí za integráciu zodpovedajú, a do procesu integrácie sa zapájajú rôzne úrovne, od štátu, cez nižšie úrovne vertikálnej del'by moci (samospráva) až po mimovládne organizácie. Naopak, pri Slovenskej republike predpokladáme nedostatočnú úroveň tvorby integračnej politiky nielen na národnej úrovni, ale predpokladáme aj slabé zapojenie nižších úrovní vertikálnej del'by moci.

Skúmaná téma, ktorou sa text zaoberá, je veľmi prierezová a obsiahla a je potrebné ju skúmať na rôznych úrovniach. Text sa v kapitole zameriava na vývoj integračných politík ČR a SR od vzniku samostatných republík, keďže prístup vlád počas tohto obdobia k problematike integrácie migrantov v uvedených štátoch má vplyv na súčasnú integráciu u oboch štátov. Takisto sme v texte rozdelili obdobie skúmania od roku 2015, ktorý predstavoval zásadný zlom vo vnímaní migrantov v spoločnosti.

Pre účely textu boli vybrané tri oblasti, ktoré vplyvajú na tvorbu integračných politík – legislatívne dokumenty, vplyv mimovládnych organizácií pri tvorbe integračných politík a samotný vývoj prichádzajúcej zahraničnej migrácie, ktorý podľa našich predpokladov má výrazný vplyv na tvorbu integračných politík. Jednotlivé časti príspevku sa zameriavajú na vyššie uvedený vývoj imigrácie v ČR a v SR; obsahovú analýzu legislatívnych dokumentov, zameraných na integráciu imigrantov a analýzu dát MIPEX, ktorá hodnotí nastavenie integračných politík vybraných krajín. Naše vyššie uvedené hypotézy sa pokúsime potvrdiť za pomoci analýzy dokumentov a výsledkov portálu MIPEX. Porovnanie analýzy dokumentov s konkrétnymi výsledkami považujeme za dôležité, aby sme poukázali na reálne výsledky integračných politík. Aj Garibay a de Cuyper (2018) tvrdia, že v rámci migračného diskurzu je potrebné posunúť sa od výskumu koncepčných otázok k účinnosti integračných politík. Zaujímá nás teda otázka, či integračné politiky naformulované v koncepčných vládnych materiáloch majú svoju účinnosť, ktorá je merateľná práve indexom MIPEX.

2 Metodológia a dáta

K cieľu nášho uvažovania sa snažíme dospieť prostredníctvom obsahovej analýzy verejných politík (*Policy content analysis*) v oblasti integrácie migrantov, respektíve legislatívnych dokumentov vzťahujúcich sa na integráciu zahraničnej migrácie, ktorej výsledky následne porovnávame s výsledkami portálu MIPEX (2020), ktorý hodnotí prevedenie integračných politík v praxi. Táto kvalitatívna obsahová analýza má pôvod v sociálnych vedách a používa sa pri analýze obsahových dokumentov v určitej oblasti verejnej politiky (Hall a Steiner, 2019). Táto metóda umožňuje identifikovať, čo je obsahom verejnej politiky, ako je skúmaná oblasť definovaná v právnych dokumentoch, do akej miery verejná politika odráža trendy a ciele verejných autorít (Cardno, 2018).

V analýze sa zameriame na aspekty formovania, aktuálnych zmien a integračných politík od vzniku oboch štátov. Všímame si, ktorí aktéri na akej úrovni deľby štátnej moci sú zapojení do tvorby integračnej politiky. Považujeme za dôležité poukázať na zmeny a vývoj v integračných politikách naprieč rokmi, keďže podávajú ucelený pohľad na samotnú problematiku zahraničnej migrácie a niekoľkoročnom prístupe vlád k danej problematike. Dáta o migrantoch s povoleným pobytom v jednotlivých štátoch sme získali zo štatistík Úradu hraničnej a cudzineckej polície (ÚHCP) SR a Českého štatistického úradu. Kľúčové informácie o problematike integračných politík na Slovensku sme čerpali z vedeckých článkov nielen slovenských a českých autorov, ktorí sa problematike integrácie migrantov venujú vo svojom výskume roky. V rámci obsahovej analýzy sa sústreďíme na slovenské a české strategické dokumenty integračnej politiky a pozorujeme ich formovanie.

Dôležitý zdroj dát tvorí medzinárodný portál MIPEX, ktorý pravidelne hodnotí jednotlivé faktory integrácie v skúmaných krajinách, vrátane Českej republiky a Slovenska. MIPEX pokrýva osem oblastí politiky: mobilita na trhu práce; zjednotenie rodiny; vzdelávanie; politická účasť; získanie trvalého pobytu; zdravotníctvo a antidiskriminácia. Tieto oblasti priamo súvisia s kvalitou integrovania migrantov do spoločnosti. MIPEX pri analyzovaní dát spolupracuje s poprednými vedcami a inštitúciami, ktoré skúmajú vyššie uvedené oblasti v zapojených krajinách. Z tohto dôvodu sme tieto oblasti neskúmali, ale použili sme výsledky MIPEX-u pri potvrdení, alebo vyvrátení našej hypotézy, že ČR vykazuje kvalitnejší prístup pri tvorbe integračných politík a samotné integračné politiky sú v ČR nastavené tak, že v porovnaní so SR sú samotní migranti lepšie integrovaní do spoločnosti.

Pre každú oblasť existuje súbor možností s priradenými hodnotami (od 0 do 100). Maximálny počet 100 udeľuje MIPEX vtedy, keď politiky spĺňajú najvyššie štandardy rovnakého prístupu ako k migrantom, tak aj k autochtónnemu obyvateľstvu. V rámci každej z 8 oblastí politiky môže štát získať 0 až 100 bodov. Týchto osem oblastí sa nakoniec spriemeruje a vedie k celkovému výsledku pre každú krajinu.

3 Teoretické východiská tvorby integračnej politiky

Teoretici a odborníci na integračné politiky a celkovú migráciu poukazujú na integračnú politiku založenú na demokratických hodnotách zobrazených v kultúrnej a náboženskej rozmanitosti a sociálno-ekonomickej rovnosti (Bauböck, 1994; Bauböck a kol., 1996; Brubaker, 1989, 1992; Hammar, 1990; Kymlicka, 1995; Soysal, 1994; Young, 1990). Cieľom integračnej politiky je „*včleniť cudzincov do spoločnosti tak, aby po určitom čase neboli viac odkázaní na podporu štátu, dokázali rešpektovať právny a politický systém, kultúru, zvyky, tradície, a ovládali úradný jazyk príslušníkov väčšinovej autochtónnej spoločnosti*” (Štefančík, 2008). Na ovládaní jazyka cieľovej krajiny migrácie ako bazálneho predpokladu úspešnej integrácie sú dnes postavené súčasné integračné politiky štátov západnej Európy (Joppke, 2017). Integrácia prebieha na rôznych úrovniach, ale podľa Oberndörfera (2001) je pre demokratické štáty najvyšším politickým cieľom integrácie migrantov identifikácia migrantov „s politickými hodnotami ústavy, právneho poriadku a politickými inštitúciami”. Podľa Sary Wallace Goodman (2010, s. 769) „*integrácia prisťahovalcov je bezpochyby jednou z najnaliehavejších politických a sociálnych výziev, ktorým liberálne národné štáty v súčasnosti čelia, a občianska integrácia je dôležitou a objavnou odpoveďou na tento problém*”.

Sociálna aj občianska integrácia spočívajú na koncepte rovnakých príležitostí pre všetkých. Zo sociálno-ekonomického hľadiska je potrebné, aby migranti mali rovnaké príležitosti viesť rovnako dôstojný, nezávislý a aktívny život ako zvyšok autochtónneho obyvateľstva. Keď sa migranti cítia bezpečne, sebaisto a vítaní, môžu investovať do života vo svojej novej krajine pobytu a hodnotne prispievať do spoločnosti. Proces integrácie je špecifický pre potreby a schopnosti každého jednotlivca a každej miestnej komunity. Napriek tomu, že migračné a integračné politiky vytvorené vládou predstavujú len jeden z mnohých faktorov ovplyvňujúcich integráciu, sú životne dôležité, pretože stanovujú právny a politický rámec, v ktorom sa vyskytujú ďalšie aspekty integrácie (MIPEX, 2020).

Za dôležitý krok v integračnej politike sa považuje vzdelávanie. Za významný bod integrácie považujeme dialóg medzi prijímajúcou spoločnosťou a migrantmi, ktorý z abstraktných migrantov robí konkrétne osoby s konkrétnym príbehom a osudom a prispieva k eliminácii strachu, diskriminácie a xenofóbie. Miestne orgány by mali byť súčasťou riadenia integrácie migrantov v spolupráci s vládnymi orgánmi, ktoré im poskytnú potrebné finančné nástroje a primerané prostriedky na samotnú implementáciu integračnej politiky (De Paola a Brunello, 2016; Schneeweis 2011). Väčšina autorov sa zhoduje v tom, že miestne samosprávy sa postupom času stávajú dôležitými aktérmi pri tvorbe integračných politík a takisto pri formulovaní „svojich“ vlastných integračných politík (Schiller 2017; Zapata-Barrero, Caponio a Scholten, 2017). Na druhej strane stoja autori, ktorí napriek niektorým výnimkám považujú miestne orgány „vždy podriadené“ vládnym orgánom (Emilsson, 2015; Meer, a kol., 2021).

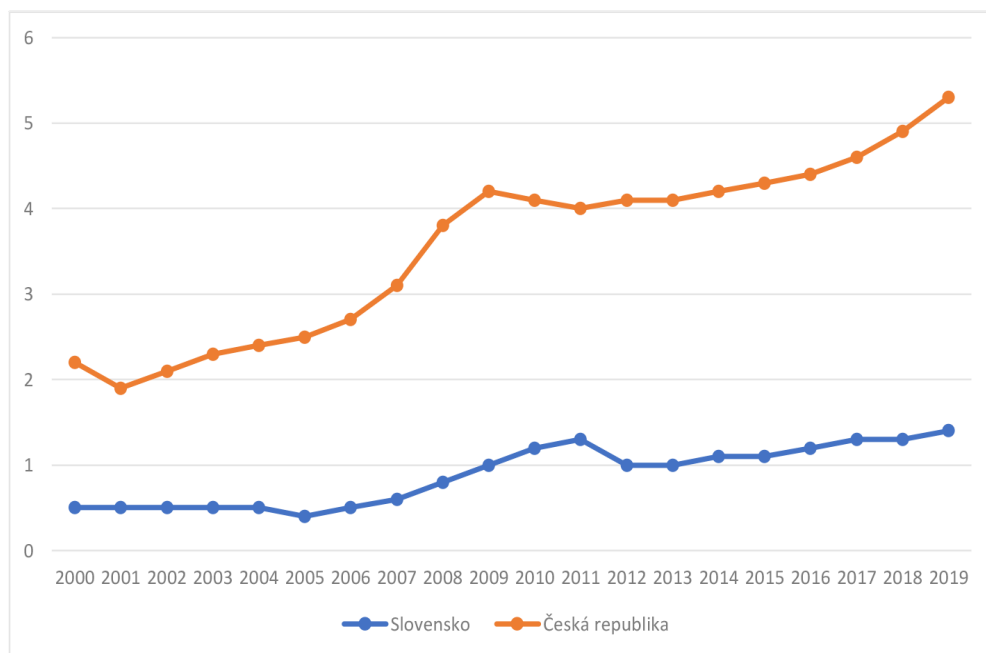
Integračná politika sa prelína s niekoľkými ďalšími hlavnými politickými oblasťami, vrátane politiky zamestnanosti a trhu práce, rovnakých príležitostí a nediskriminácie, sociálnej súdržnosti, verejného zdravia, vzdelávania, naturalizácie a občianstva, regionálneho rozvoja a bezpečnosti národností ako aj ochrany ľudského práva. Politiky prijímania migrácie tiež zohrávajú kľúčovú úlohu pri definovaní právneho postavenia a práv migrantov a tiež pri určovaní dostupnosti sociálnych služieb (Randeria a Karagiannis, 2020; Koff, 2008). Účinné integračné politiky preto nemožno implementovať izolovane a vyžadujú si súdržnosť vo všetkých oblastiach politiky.

4 Prehľad medzinárodnej migrácie v ČR a SR po roku 1993

Kým Česká republika sa po rozdelení Československa stala krajinou imigračnou, Slovensko získalo status emigračnej krajiny (Szczepanikova, 2013; Bolečeková, 2014). Podľa Stojarovej (2019) geografická poloha oboch krajín v strednej Európe spoločne so spoločensko-politickým a ekonomickým rozpoložením z nich urobila tranzitné krajiny pre migrantov najmä z východnej Európy a Balkánu. Vstup oboch krajín do Európskej únie (2004) znamenal nárast prichádzajúcej zahraničnej migrácie, avšak rozdiel v prichádzajúcej migrácii medzi oboma štátmi bol výrazný (viď Graf č.1). Dáta z OECD ukazujú, že ČR pôsobila na migrantov atraktívnejšie ako SR, keďže do nej prichádzalo viac migrantov ako do SR. Do oboch štátov podľa Stojarovej (2019) migrujú cudzinci za účelom zamestnania, vzdelávania a zlúčenia rodiny. Pracovní

migráciu predstavuje Graf č. 1 - zobrazuje percentuálny podiel zahraničnej migrácie na obyvateľstve za rok 2000 až 2019. Česká republika už od začiatku 21. storočia pôsobí na cudzincov atraktívnejšie ako Slovensko, čo sa odráža aj percentuálnom podiele na obyvateľstve. Od roku 2016 môžeme vidieť výraznejší rast prichádzajúcej migrácie do ČR ako na Slovensko. Na druhej strane od roku 2015 vidíme aj na Slovensku rastúcu krivku v prichádzajúcej zahraničnej migrácii. Potvrďuje to jav *gap hypothesis* (Hollifield, 2000; Rosenblum a Cornelius, 2012), že napriek negatívnym vymedzeniam politickej elity k migrácii počet prichádzajúcej pracovnej migrácie od roku 2015 rástol v oboch krajinách.

Graf č.1: Percentuálne (%) zastúpenie zahraničnej migrácie na obyvateľstve ČR a SR (2000-2019)

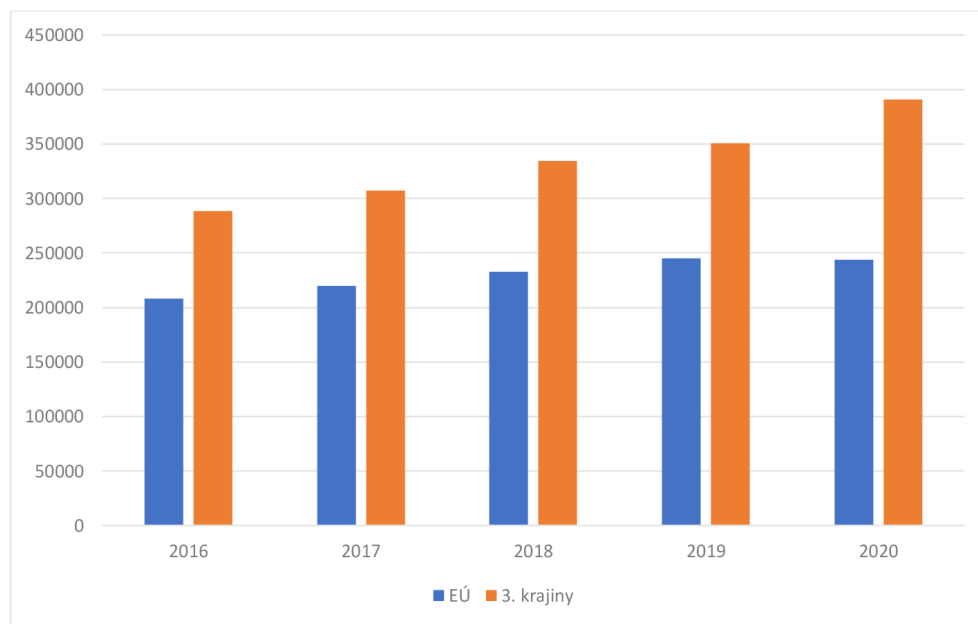
Zdroj: OECD (2021), vlastné spracovanie.

V Českej republike v roku 2020 majú najväčšie zastúpenie medzi štátnymi príslušníkmi tretích krajín Ukrajinci (158 281), Vietnamci (62 634) a občania Ruskej federácie (41 203) (Český štatistický úrad, 2021). Ako vyplýva z nasledujúceho grafu, do ČR počas posledných piatich rokov prichádzalo štátnych príslušníkov tretích krajín značne viac ako v prípade SR, kde sme videli

obrat z EÚ migrácie na tretie krajiny až v roku 2018. Podľa Českého štatistického úradu (2021) počet príslušníkov tretích strán v ČR bol počas každého nasledujúceho roku vyšší ako občanov krajín EÚ.

Graf č. 2: Počet občanov štátov EÚ a počet štátnych príslušníkov tretích krajín žijúcich v Českej republike (2016 – 2020).

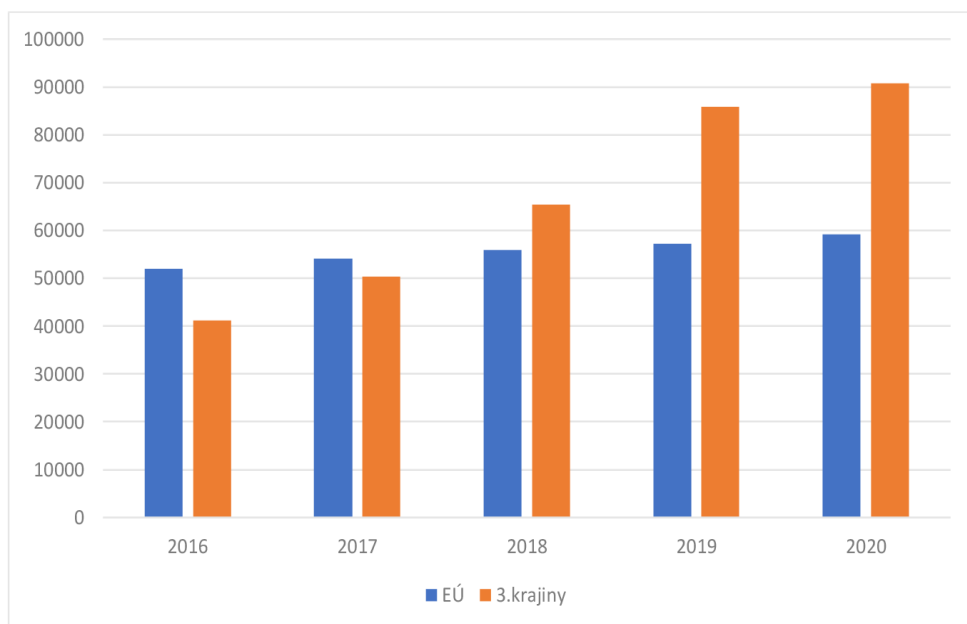

Zdroj: Český štatistický úrad (2021), vlastné spracovanie.

V posledných rokoch sa výrazne zvýšil počet zahraničných migrantov prichádzajúcich na Slovensko, najmä štátnych príslušníkov z tretích krajín (Ukrajina, Srbsko), v tomto prípade hovoríme o ekonomických, respektíve pracovných migrantoch. Ako môžeme vidieť v grafe č. 3, už od roku 2018 migranti z tretích krajín začali prevyšovať svojím počtom občanov krajín EÚ. Do tohto roku boli počty týchto občanov viac-menej vyrovnané, avšak rok 2018 môžeme považovať za prelomový pre ekonomickú migráciu z tretích krajín. Podľa štúdie Ligy za ľudské práva (2020, str. 4): „*patri však Slovensko dlhé roky medzi krajiny EÚ, ktoré majú najmenej žiadateľov o azyl, azylantov a osôb s poskytnutou doplnkovou ochranou.*” Môžeme pozorovať, že napriek tomuto údaju predstavujú občania tretích krajín väčšinu migrantov žijúcich na území SR, a samotná migrácia aj naďalej stojí v centre pozornosti nielen verejnosti, ale najmä politikov a médií od roku 2015 až po súčasnosť. Samotná

problematika zahraničnej migrácie nadobúda od roku 2015, od takzvanej migračnej krízy, ktorá sa zo dňa na deň stala dominantnou témou medzi politickými lídrami a samotnými obyvateľmi štátov v Európe, respektíve v EÚ, populistický charakter. Krajiny V4 ako jediné odmietli prerozdelenie migrantov smerujúcich do EÚ, slovo migrant sa začalo používať prevažne v hanlivom kontexte a politickí lídri ho čoraz viac používali na vyvolávanie vášni v rámci prebiehajúcej diskusie v spoločnosti.

Graf č. 3: Počet občanov štátov EÚ a počet štátnych príslušníkov tretích krajín žijúcich na Slovensku (2016 – 2020)

Zdroj: Úrad cudzineckej a hraničnej polície SR, vlastné spracovanie.

5 Integračná politika v Českej republike a na Slovensku. Dve krajiny, dva prístupy

Česká republika od roku 2000 predstavuje imigračnú krajinu, čo potvrdzujú aj oficiálne údaje uvedených českých úradov zaoberajúcich sa mapovaním zahraničnej migrácie v Českej republike. Slovenská republika na druhej strane sa od 90. rokov javila ako emigračná krajina, respektíve tranzitná pre mi-

grujúcich občanov z východnej Európy (Szczepanikova, 2013; Bolečeková, 2014). Migračná kríza v roku 2015 dostala do popredia politických rozhodnutí a samotného sociálneho a spoločenského diskurzu aj zmienenu problematiku. Integračnú politiku voči migrantom ovplyvňuje v ČR a SR dôležitý faktor: spoločná sovietska minulosť - postsovietske krajiny majú tendencie k reštriktívnym prístupom k migrantom, ktorý sa následne odráža v integračných politikách voči migrantom a postojoch občianskej spoločnosti (Bauerová, 2018).

Na začiatku 21. storočia sa začala v ČR konvergencia v oblasti migračnej a integračnej politiky. ČR po prvýkrát sformulovala komplexnejšiu migračnú a integračnú politiku, čo môžeme spájať nepriamo s tlakom EÚ pred vstupom ČR do EÚ.² Česká vláda začala realizovať a oceňovať projekty v oblasti zberu údajov a dát a výskumu integrácie imigrantov. Na základe získaných údajov vytvorila základ prvej integračnej stratégie. V tomto období začala vláda ČR presúvať kompetencie ohľadom integrácie migrantov na samosprávne a miestne orgány. Už v roku 2001 boli na okresnej úrovni vytvorené úrady pre integráciu migrantov, avšak rok nato boli zatvorené. Tento postup odrážal nesystémový prístup a neschopnosť štátu reagovať na regionálnu politiku EÚ. Realita ukázala, že nebola vyvinutá systematická integračná politika, a to v takej podobe, že Ministerstvo vnútra nemalo údaje a dáta o migrantoch z miestnych orgánov a miestne orgány nemali dostatočnú právomoc reagovať na potreby integrácie migrantov (Bauerová, 2018,). V *Koncepcii integrácie cudzincov v ČR* sformulovala vláda hlavné oblasti integračnej politiky a definovala, že úspešná integrácia cudzincov zahŕňa požiadavky v týchto oblastiach: znalosť českého jazyka (hovorová reč na úrovni B1); ekonomická sebestačnosť (cudzinci musia každoročne získať potvrdenie o trvaní pracovného pomeru a obnovení pracovného pomeru); orientácia v spoločnosti; a vzťahy medzi cudzincami a autochtónnou spoločnosťou (problém negatívnych postojov k migrantom v ČR, ako aj úloha mimovládnych organizácií, obcí a regiónov) (Vláda Českej republiky, 2005). Je potrebné dodať, že v tomto roku boli vytýčené hodnoty iba v počiatočnom štádiu (papierovom).

V nasledujúcich rokoch (2001 – 2010) sa pri formovaní koncepcií zapájali najmä mimovládne a neziskové organizácie, podobnú situáciu môžeme pozorovať v súčasnosti aj na Slovensku. Podľa Dohnalovej (2012) absentoval v integračnej politike najmä sociálny aspekt. Toto obdobie bolo spojené so sil-

² Vzhľadom na harmonizáciu s normami EÚ musela ČR zaviesť vízovú povinnosť pre občanov Ruskej federácie, Ukrajiny, Bieloruska, Kirgizska, Moldavska, Kazachstanu a Turkménska.

ným tlakom EÚ na reformu migračnej a integračnej politiky, keďže sa jednalo o roky po vstupe ČR do EÚ. Integračná politika na samosprávnej a miestnej úrovni bola definovaná najmä počtom migrantov žijúcich v konkrétnych mestách, jednalo sa najmä o hlavné mesto Praha a o mestá Brno, Plzeň a Karlove Vary. Môžeme poznamenať, že sa jednalo o výraznú absenciu finančných prostriedkov na efektívnu implementáciu integračnej politiky na miestnej úrovni a byrokratické pravidlá³, ktoré výrazne sťažovali migrantom samotnú integráciu.

Integračná politika zažila v rokoch po hospodárskej kríze (2008) zlepšenie v podobe zriadenia systému centier v regiónoch pre integráciu cudzincov (Dohnalová, 2012). Každé centrum funguje iným spôsobom a ponúka rozdielne služby pre efektívnu integráciu, keďže každý región v ČR má iné národnostné a etnické zloženie, iný počet a iné vekové zloženie migrantov.

Jednotlivé vlády Slovenskej republiky na rozdiel od ČR podľa slov Štefančíka a Lenča (2012) venovali až do roku 2009 integrácii migrantov do spoločnosti len minimálnu pozornosť. Slovenská republika až do roku 2009 nemala vytvorenú koncepciu integračnej politiky. Na rozdiel od Českej republiky, ktorá už v roku 1999 vytvorila Koncepciu integrácie cudzincov v ČR (Česká vláda, 1999) na podnet EÚ a plánovaného vstupu do EÚ, SR predstavila po prvýkrát *Koncepciu Integračnej politiky* v roku 2009. Do tohto roku SR neprijala zásadnú koncepciu alebo stratégiu, ktorá by sa zaoberala integračnou politikou, respektíve priamo začleneniu migrantov do spoločnosti. Podľa Divinského (2005) sa o niektorých aspektoch integrácie migrantov zmieňujú vládne dokumenty, avšak sú uspôsobené len pre azylantov. Tieto dokumenty podľa Divinského (2005) však nezodpovedali: „*vtedajším migračným trendom, enormnému rastu počtu integrovateľných osôb spomedzi imigrantov, požiadavkám krajiny ani širokospektrálnemu a dlhodobému charakteru integračného procesu*”. ČR si v tom čase na rozdiel od Slovenskej republiky plnila právne, inštitucionálne povinnosti a záväzky vyplývajúce z členstva v týchto zoskupeniach (Európska únia, Rada Európy, OSN, ILO, OECD a i.) a tie, ktoré sa týkali problematiky integrácie migrantov, ich analýzy a prístupov (Bauerová, 2018). Do roku 2009 sa Migračný úrad SR riadil uznesením vlády č. 105/1996 – *Komplexné riešenie procesu integrácie cudzincov s priznaným postavením utečenca do spoločnosti*. Podľa Štefančíka (2008) dokument, ako z názvu vyplýva, je zameraný na azylantov a nevzťahuje sa na pracovných a

³ Cudzinci nemohli zmeniť zamestnávateľa ani po 20 rokoch práce v krajine a pracovné povolenia sa museli každoročne obnovovať a mali silný antiintegračný význam.

iných migrantov ako zahraničných študentov, vedeckých pracovníkov, ktorí prichádzali v tom čase na Slovensko. V roku 2005 SR prijala *Koncepciu migračnej politiky*, ktorá čiastočne reformovala uznesenie vlády č. 105/1996. Zaujímavým zistením ostáva, že aj nasledovný dokument z roku 2005 sa vzťahoval na azylantov a vôbec nebral do úvahy hostiteľskú spoločnosť. V roku 2008 problematika integrácie migrantov bola presunutá z ministerstva vnútra na Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, v ktorom bol vytvorený odbor migrácie a integrácie cudzincov. V roku 2009 prijala vláda SR *Koncepciu integrácie cudzincov v Slovenskej republike*. Jednalo sa o prvý koncepčný dokument, ktorý sa zaoberal stanovením politik a opatrení v oblasti integrácie zahraničných migrantov. Uvedený dokument po prvýkrát od osamostatnenia SR poukazoval na dôležitosť integrácie migrantov na regionálnej a lokálnej úrovni.

5.1 Obdobie po roku 2015

Najaktuálnejším obdobím pre obe krajiny je obdobie od roku 2015, ktoré je formované utečeneckou krízou. Od krízy z roku 2015 sa téma migrácie stala jednou z dôležitých tém vo verejnej diskusii v rámci celej Vyšehradskej štvorky. Spoločnosť a politickí predstavitelia neboli pripravení na príliv utečencov, ktorý vyvolali geopolitické udalosti v Sýrii a v Afganistane, ale aj v afrických krajinách ako Eritrea, Nigéria a Somálsko (ICMPD, 2015).

Štátni príslušníci tretích krajín⁴ boli v ČR opäť zaradení do integračných programov spoločne s osobami pod medzinárodnou ochranou. Novely zákona o pobyte cudzincov boli prispôsobené smerniciam EÚ. Nová legislatíva sprísnila pravidlá pobytu, a to spôsobom zavedenia špeciálneho typu povolenia pre zahraničných investorov a sezónnu pracovnú migráciu, sprísnila získanie povolenia na trvalý pobyt, sťažila zmenu zamestnávateľa pre migrantov a takisto možnosť prechodu na obchodné sídlo. Nasledujúca novela z roku 2019 zlepšila situáciu v ČR pre migrantov-študentov a vedeckých pracovníkov takým spôsobom, aby mohli po ukončení štúdia alebo vedeckej práce zostať v ČR po dobu deväť mesiacov s možnosťou nájsť si prácu. Novela takisto zaviedla povinnosť zúčastniť sa osemhodinového adaptačného a integračného kurzu (Čada a Hoření, 2021).

Koncepcia Integračnej politiky z roku 2016 pokračovala ako jej predchodkyne v udržaní integračného procesu nielen na národnej úrovni, ale najmä na re-

⁴ Občan krajín mimo EÚ/EHP a osoba bez štátnej príslušnosti.

gionálnej a lokálnej. ČR garantuje migrantom právne a sociálne poradenstvo a samotné ovládanie českého jazyka predstavuje jeden z pilierov českej integračnej politiky nielen na papieri, ale aj v praxi vo forme jazykových kurzov v Integračných centrách na území ČR. Samotný dokument sa zameriava na integráciu migrantov z tretích krajín, keďže predstavujú väčšinu cudzincov žijúcich na území ČR. Ďalej dokument upozorňuje, že cieľovou skupinou nie sú žiadatelia o ochranu – azylanti. Dôležitý poznatok predstavuje zameranie sa na ženy migrantky, nielen ekonomicky aktívne, ale aj ženy v domácnosti. Pre porovnanie SR ženy migrantky neuvádza v žiadnom vládnom dokumente, či už sa jedná o imigračné, alebo integračné politiky. Koncepcia *Integrace cizinců* stanovuje päť kľúčových oblastí integrácie migrantov, a to znalosť českého jazyka, ekonomická a sociálna sebestačnosť, sociálno-kultúrna orientácia v spoločnosti, vzťahy medzi komunitami a princíp postupného získavania práv migrantov v nadväznosti na postupné získavanie vyšších pobytových statusov na území Českej republiky (Ministerstvo vnútra Českej republiky, 2021). Ako jeden z najväčších úspechov v procese integrácie zahraničných migrantov v ČR na miestnej, respektíve samosprávnej úrovni môžeme označiť vznik úradov pre cudzincov vo väčších mestách, kde samotní migranti nájdu pomoc a rady pod takzvanou „jednou strechou“ (Centrum pro cizince JMK, 2022; Praha, 2022), ako aj portálu, ktorý spája všetky centrá špecializované na integráciu cudzincov v samosprávnych krajoch ČR (CPIC, 2022).

Vláda SR v roku 2014 prijala dokument *Integračná politika Slovenskej republiky* (2014), ktorý si za úlohu dával uznať migrantom princípy rovnosti, spravodlivosti a rešpektovania ľudskej dôstojnosti každému obyvateľovi a obyvateľke SR a zabezpečiť im adekvátnu integráciu v siedmich oblastiach: samosprávne kraje, bývanie, kultúrna a spoločenská integrácia, zdravotná starostlivosť, vzdelávanie, zamestnanosť a sociálna ochrana, občianstvo Slovenskej republiky.

Súhrnná správa o stave plnenia cieľov a opatrení Integračnej politiky SR za rok 2017 predstavovala komplexnú správu, súčasťou ktorej boli predložené jednotlivými ministerstvami splnené ciele a opatrenia vyplývajúce z vyššie spomenutého dokumentu *Integračnej politiky SR* (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, 2014). Táto povinnosť pre jednotlivé ministerstvá bola však vládou zrušená, dokument *Integračná politika SR* ostal aj naďalej platný. Keďže od roku 2018 pozorujeme nárast prichádzajúcej zahraničnej migrácie a najmä občanov tretích krajín, môžeme predpokladať, že nespĺňa požiadavky pre efektívnu integráciu migrantov. Podľa správy Národného kontaktného

bodú Európskej migračnej siete v Slovenskej republike, Integračná politika SR z roku 2014 nevyhovuje podmienkam prichádzajúcej zahraničnej migrácie a vyžaduje si komplexnú aktualizáciu (Mészárosová a Oboňová, 2019).

V roku 2018 schválila vláda SR *Stratégiu pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike* uznesením vlády SR č. 473. Keďže v poslednom desaťročí zaznamenali úrady zvýšený dopyt zamestnávateľov po pracovnej sile zo zahraničia, vláda, odborníci a súkromný sektor začali viesť diskusiu ohľadom zamestnávania zahraničných migrantov a výsledkom bol uvedený dokument.

V roku 2021 bol schválený dokument s názvom *Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025* (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2021, str. 8), v ktorom sú zahrnuté predstavy vlády k integrácii migrantov. Vláda v nej definuje integráciu ako: „*kontinuálny, dlhodobý a dynamický obojstranný proces vzájomného rešpektovania sa a recipročného uznávania práv a povinností všetkých obyvateľov.*” Vymedzuje integračný model, v ktorom majú cudzinci dodržiavať slovenskú legislatívu a rešpektovať kultúrne reálie, jazyk a tradície SR. Od správne nastavenej integrácie vláda SR očakáva, že cudzincom bude umožnené zaradiť sa na pracovný trh, ovládať slovenský jazyk, umožnený prístup k vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti, sociálnym službám a bývaniu. V dokumente je zmienená aj účasť cudzincov na občianskom a politickom živote, prípadne udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky. Dokument takisto uvádza zmenu v spôsobe a možnosti financovania integračných opatrení, či už z fondov EÚ, alebo mimorozpočtových zdrojov. Akým spôsobom k tomu dôjde, už dokument neupresňuje.

Medzi hlavné priority integrácie zaraďuje vláda nasledovné body: posilnenie integrácie migrantov na samosprávnej a lokálnej úrovni; zabezpečiť vzdelávanie a výučbu slovenského jazyka pre deti migrantov; prístup migrantov k bývaniu; podpora kultúrnej a spoločenskej integrácie migrantov; zabezpečiť systémovú úpravu integrácie zraniteľných skupín cudzincov, najmä osôb s udelenou medzinárodnou ochranou; zavedenie odborného predmetu v rámci štúdia sociálnej práce so zameraním na integráciu migrantov; inklúzia a súdržnosť s cieľom lepšej integrácie; zavedenie mechanizmu jazykovej a kultúrnej orientácie pre migrantov; podporenie medzikultúrneho a medzináboženského dialógu; digitalizácia procesu získavania údajov o zdravotnom stave cudzincov tzv. *e-Health Migration*; adekvátne zdravotná starostlivosť pre migrantov (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2021).

Aktualizácia samotnej Integračnej politiky na území SR chýba, platný dokument aj naďalej ostáva z roku 2014, ktorý podľa viacerých mimovládnych organizácií (HRL, CVEK, NMS) pracujúcich s migrantami nezodpovedá aktuálnemu stavu v problematike zahraničnej migrácie na území SR.

V súčasnosti integračná politika ČR korešponduje so spoločenskými náladami ohľadom strachu z rozdielov a ako podmienku efektívnej integrácie uvádza absolútnu asimiláciu migrantov, respektíve cudzincov žijúcich na jej území. Zaujímavým zistením ostáva dôležité postavenie ústredných orgánov, ktoré vyplýva zo skutočnosti, že miestne, samosprávne a lokálne orgány nemajú zákonnú povinnosť implementovať integračnú politiku do praxe. Jedná sa o paradoxnú situáciu, v ktorej štát na jednej strane uznáva zásadnú úlohu miestnych orgánov pri integrácii cudzincov, na strane druhej nedeleguje na miestne orgány dostatočné právomoci ani financie. Ako významný výsledok analýzy integračnej politiky ČR je zistenie o absencii českých politických autorít ponúknuť efektívnejšie štrukturálne riešenia, čo s najväčšou pravdepodobnosťou môže súvisieť so všeobecnou náladou českého obyvateľstva pri problematike zahraničnej migrácie a jej integrácie medzi české obyvateľstvo.

V posledných rokoch pozorujeme aj v SR presun povinností ohľadom integračnej politiky na samosprávy a mestá, ktoré pri vypracovávaní individuálnej integračnej politiky spolupracujú s medzinárodnými, mimovládnymi a neziskovými organizáciami, ktoré sa primárne venujú migračnej problematike a začleneniu migrantov do spoločnosti a na pracovný trh (KapaCITY, 2021). Nejedná sa o všetky samosprávy a mestá a iniciatíva vychádza zo strany mimovládnych organizácií, nie od vlády a samospráv. Aj z tohto gesta môžeme dedukovať, že integrácia migrantov stojí na posledných miestach vládnych priorít. Ďalším znakom, že integrácia migrantov sa nenachádza v popredí politických záujmov už niekoľkých vlád, je nezmenená *Integračná politika*, ktorá nereflektuje nárast prichádzajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín. Integračná politika (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, 2014) predstavuje dokument, ktorý v priebehu rokov nebol aktualizovaný a tým pádom nebral do úvahy každoročne narastajúci počet migrantov, najmä občanov tretích krajín a ich integráciu do spoločnosti.

6 Analýza dát MIPEX pre ČR a SR

Úroveň integračnej politiky vo vybraných štátoch, vrátane Slovenska a Českej republiky, pravidelne monitoruje medzinárodný portál MIPEX (Migration Integration Policy Index). V správe za rok 2019 uvádza, že ČR sa zlepšila oproti posledným výsledkom, a to najmä v oblasti zdravia, hlavne vďaka využívaniu tlmočníkov v zdravotníctve, a v oblasti vzdelávania vďaka lepšej jazykovej podpore detí migrantov a zlepšeniu poradenstva pre českých učiteľov v procese vzdelávania detí migrantov. Česká integračná politika sa podľa portálu MIPEX od roku 2007 neustále zlepšuje, čo môžeme pripísať rastúcej pozornosti venovanej integračným politikám zo strany jednotlivých vlád, ale aj samospráv, miest a spolupráci medzi uvedenými inštitúciami a mimovládnyimi organizáciami.

Aj SR sa od roku 2014 v rámci hodnotenia MIPEX zlepšila, a to v oblasti rovnosti pracovných príležitostí vďaka uznávaniu akademických titulov a odbornej kvalifikácie, v oblasti dlhodobej bezpečnosti a v prístupe k zdravotnej starostlivosti pre žiadateľov o azyl. SR sa nezameriava na jazykovú prípravu migrantov tak intenzívne ako ČR, napriek tomu, že predstavuje jeden z hlavných pilierov efektívnej integrácie. V oblasti zdravia k zlepšeniu v SR prišlo iba v rámci žiadateľov o azyl, na druhej strane v ČR zlepšujú zdravotnú starostlivosť pre všetkých zahraničných migrantov najmä vďaka tlmočnikom a opäť hrá hlavnú úlohu zlepšenie jazykovej bariéry.

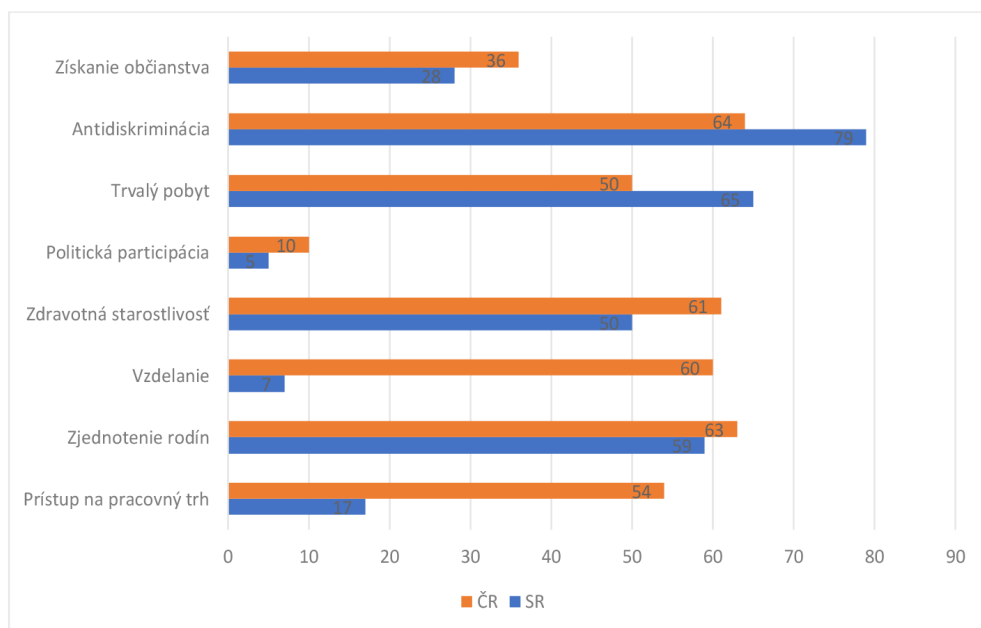
V rámci celkového hodnotenia MIPEX udeľuje spolu za všetkých osem kategórií sto bodov. ČR za obdobie 2014-2019 získala 50/100 bodov, SR získala 39/100 bodov a zaraďuje sa pod priemer analyzovaných krajín (49/100).

ČR je podľa dát MIPEX-u lídrom v rámci krajín Vyšehradskej štvorky v oblasti integrácie migrantov. Podľa dát má ČR silnejšiu integračnú politiku takmer vo všetkých oblastiach (prístup na pracovný trh, možnosť zjednotenia rodín, politická participácia, získanie občianstva, vzdelanie a zdravotná starostlivosť) ako SR, tá dosiahla lepšie skóre iba v dvoch oblastiach, a to získanie trvalého pobytu a antidiskriminácie.

Integračná politika SR je reštriktívnejšia ako politika priemernej krajiny EÚ. V rámci integrácie sa pre migrantov vynára množstvo prekážok vo viacerých oblastiach, a to v oblasti pracovného trhu, vzdelávania, politickej participácie a získania občianstva. MIPEX (2020c) označil slovenské migračné a integrač-

né politiky ako reštriktívne a upozornil, že spoločnosť, ktorá pristupuje k migrantom ako k hrozbe, vedie spoločnosť ku xenofóbii a islamofóbii a k nižšej úrovni sociálnej dôvery voči migrantom.

Graf č.4: Hodnotenie integračných politík SR a ČR v ôsmich kategóriách za obdobie 2014-2019 (v bodoch 0-100)

Zdroj: MIPEX (2020), vlastné spracovanie.

Z porovnania prístupu oboch krajín vyplýva, že Česká republika je v prístupe k integrácii migrantov pripravená komplexnejšie. Integračná politika je vnímaná ako nevyhnutná súčasť verejnej politiky v oblasti migračnej politiky. Česká republika pristupuje systémovjšie k otázkam, ktoré sú spojené s každodenným životom migrantov. Dôležitý aspekt integračnej politiky predstavuje aktívnejšie zapojenie iných úrovní deľby moci než národných orgánov. Kľúčovú úlohu zohrávajú projekty jednotlivých samospráv, najmä tých, v ktorých sa koncentruje vyšší počet migrantov. Ide spravidla o veľké mestá, resp. o mestá s veľkým zamestnávateľom, ktorý v minulosti riešil nedostatok pracovnej sily práve zamestnávaním cudzincov. Analýza dát MIPEX potvrdila, že ČR pristupuje k integrácii migrantov systematickejšie, a jej integračná politika je nastavená efektívnejšie ako integračná politika SR. Potvrdzuje to analýza MIPEX, na ktorej, ako sme vyššie v príspevku uviedli, sa zúčastňujú odborníci a vedci v oblasti integrácie.

7 Záver

Obsahová analýza vládnych dokumentov potvrdila našu hypotézu, že ČR systematickejšie pristupovala k problematike integrácie migrantov od vzniku samostatných republík. Naopak, v SR prvých desať rokov existencie stála problematika migrantov na okraji vládnych záujmov, čo potvrdzuje absencia dokumentov z týchto rokov.

Uskutočnená analýza potvrdila našu hypotézu, že Česká republika je v súčasnosti z legislatívneho hľadiska kvalitnejšie pripravená na prichádzajúcich migrantov ako Slovensko. Migrantom podáva pomocnú ruku takmer vo všetkých oblastiach – najmä čo sa týka poskytovania informácii pre kvalitnú integráciu. Samotná integrácia migrantov neprebíha len na vládnej úrovni, ale presúva sa aj na samosprávnú úroveň, kde sú mestá samostatnými aktérmi vytvárania integračnej politiky takým spôsobom, aký najviac vyhovuje jednotlivým mestám vzhľadom na objem prichádzajúcej migrácie. Úspešné integrovanie migranta ako jednotlivca s rôznym pôvodom kultúrnym alebo náboženským si vyžaduje adekvátnu a najmä efektívnu spoluprácu medzi vládnyimi a miestnymi samosprávami.

Môžeme skonštatovať, že ČR zmiernila svoju reštriktívnu migračnú a integračnú politiku v dôsledku svojho vstupu do EÚ, a to pre zosúladenie českej legislatívy s európskym právom. ČR vo svojej integračnej politike použila k migrantom individuálnejší prístup ako SR. Migračná kríza z roku 2015 urýchlila vplyv na úradujúce vlády a Česká republika posunula integráciu na samosprávnú a miestnu úroveň. Z dlhodobého hľadiska je potrebné vziať do úvahy sociálny odpor, historické tradície a kultúrnu asimiláciu ako neoddeliteľné prvky integrácie migrantov. Integračné politiky zamerané na migrantov zlyhávajú predovšetkým preto, že primárne činnosti realizujú ústredné orgány ČR; lokálna úroveň je pasívna alebo jednoducho plní svoje podpísané úlohy.

V Slovenskej republike vyše desať rokov absentoval akýkoľvek dokument zaoberajúci sa integračnou politikou a až do roku 2014 sa existujúce dokumenty zaoberali skôr azylovou politikou, hoci Slovensko nepredstavovalo cieľovú krajinu pre utečencov. Ako ukázala analýza, samotná absencia príslušných dokumentov mala vplyv na zaostanie SR v problematike integrácie migrantov.

Analýza vládnych dokumentov v oblasti integrácie dokázala, že integračné politiky SR zahŕňajú takmer všetky oblasti efektívnej integrácie, avšak do pra-

xe podľa MIPEX-u, ktorý hodnotí prenesené integračné politiky do praktickej časti samotnej integrácie, nie sú etablované. Ako vo väčšine krajín strednej a východnej Európy, aj na Slovensku majú imigranti základné práva a bezpečnosť, ale možnosť rovnakých príležitostí absentuje. Je potrebné, aby SR výrazným spôsobom aktualizovala svoju integračnú politiku a preniesla ju aj do samotnej praxe. Ako MIPEX (2020) uvádza vo svojich odporúčaníach pre zlepšenie samotnej integrácie, je dôležité, aby jednotlivé vlády SR viedli verejnosť k tomu, aby migrantov nevnímala ako cudzincov, ale ako „svojich“.

LITERATÚRA

- [1] Baršová, A., & Barša, P. (2005). *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova Univerzita.
- [2] Bauböck, R. (ed.). (1994). *From Aliens to Citizens: Redefining the Status of Immigrants in Europe*. Aldershot: Avebury.
- [3] Bauböck, R., Heller, A., & Zolberg, A. R. (eds.). (1996). *The Challenge of Diversity. Integration and Pluralism in Societies of Immigration*. Aldershot: Avebury.
- [4] Bauerová, H. (2018). The Czech Republic and the Reality of Migrant Integration Policy. *Croatian and comparative public administration*, 18(3), 397 – 420. <https://doi.org/10.31297/hkju.18.3.3>
- [5] Bolečeková, M. (2014). Migračná politika Slovenskej republiky: desať rokov po vstupe do Európskej únie. *Politické vedy*, 3, 68 – 90.
- [6] Brubaker, R. W. (ed.). (1989). *Immigration and the Politics of Citizenship in Europe and North America*. Lanham: University Press of America.
- [7] Brubaker, R. W. (1992). *Citizenship and Nationhood in France and Germany*. Cambridge: Harvard University Press.
- [8] Cardno, C. (2018). Policy Document Analysis: A Practical Educational Leadership Tool and a Qualitative Research Method. *Educational Administration: Theory and Practice*, 2018, 24(4), 623 – 640. <https://doi.org/10.14527/kuey.2018.016>
- [9] Centrum pro cizince JMK. (2022). Dostupné na internete: <https://www.cizincijmk.cz/cs/>
- [10] CPIC. (2022). Centra na podporu integrace cizinců. Dostupné na internete: <http://www.integracnicentra.cz/>
- [11] Čada, K., & Hoření, K. (2021). Governing Through Rituals: Regulatory Ritualism in Czech Migration and Integration Policy. In Federico, V., & Baglioni, S. (eds.). *Mi-*

grants, Refugees and Asylum Seekers' Integration in European Labour Markets, A Comparative Approach on Legal Barriers and Enablers, 115 – 134.

https://doi.org/10.1007/978-3-030-67284-3_6

- [12] Český statistický úrad. (2021). Data – počet cizinců. Dostupné na internete: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu
- [13] Česká vláda. (1999). Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky. Dostupné na internete: http://cizinci.cz/repository/2154/file/Zasady_vlady_integrace.pdf
- [14] De Paola, M., & Brunello, G. (2016). Education as a Tool for the Economic Integration of Migrants. IZA Discussion Paper No. 9836.
- [15] Divinský, B. (2005). *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike – Stav, trendy, spoločenské súvislosti*. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung.
- [16] Dohnalová, E. (2012). *Úvod do sociální práce s migranty*. Olomouc: Caritas.
- [17] Emilsson, E. (2015). A national turn of local integration policy: multilevel governance dynamics in Denmark and Sweden. *Comparative Migration Studies*, 3(7), 1 – 17. <https://doi.org/10.1186/s40878-015-0008-5>
- [18] Fijalkowski, J. (1997). Integrationspolitik im europäischen Vergleich. In: Angenendt, S. (ed.). *Migration und Flucht, Aufgaben und Strategien für Deutschland, Europa und die internationale Gesellschaft*. München: Oldenbourg-Verlag, 154 – 169.
- [19] Garibay, M. G., & De Cuype, P. (2018). Is There an Evidence Basis for Immigrant Integration Policies? A Methodological Enquiry. *Nordic Journal of Migration Research*, 8(1), 15 – 24. <https://doi.org/10.1515/njmr-2018-0010>
- [20] Goodman, S. W. (2010). Integration Requirements for Integration's Sake? Identifying, Categorising and Comparing Civic Integration Policies. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(5), 753 – 772. <https://doi.org/10.1080/13691831003764300>
- [21] Hall, D. M., & Steiner, R. (2019). Insect pollinator conservation policy innovations at subnational levels: Lessons for lawmakers. *Environmental Science & Policy*, Volume 93, 118 – 128. <https://doi.org/10.1016/j.mex.2020.100787>
- [22] Hammar, T. (1990). *Democracy and the Nation State. Aliens, Denizens and Citizens in a World of International Migration*. Aldershot: Avebury.
- [23] Heckmann, F. (2015). *Integration von Migranten Einwanderung und neue Nationenbildung*. Wiesbaden: Springer.
- [24] Hollifield, J. F. (2000). The Politics of International Migration: How Can We 'Bring the State In Brettel, C. B., & Hollifield, J. F. (ed.). *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. New York a London: Routledge, 137 – 185.
- [25] ICMPD. (2015). 2015 in review: how Europe reacted to the refugee crisis. Dostupné na internete: <https://www.icmpd.org/blog/2015/2015-in-review-how-europe-reacted-to-the-refugee-crisis>

- [26] IOM. (2013). *Migration, Employment and Labour Market Integration Policies in the European Union*. Brussel: IOM.
- [27] Joppke, C. (2017). Civic integration in Western Europe: three debates. *West European Politics*, 40(6), 1153 – 1176. <https://doi.org/10.1080/01402382.2017.1303252>
- [28] KapaCITY. (2021). *Z cudzincov domáci: Ako na integráciu v samospráve*. Bratislava: NMS, Liga za ľudské práca, CVEK, Marginal.
- [29] Koff, H. (2008). *Fortress Europe or a Europe of fortresses?: The integration of migrants in Western Europe*. Brussels: PIE-Peter Lang.
- [30] Kymlicka, W. (1995). *Multicultural Citizenship. A Liberal Theory of Minority Rights*. Oxford: Clarendon Press.
- [31] Lidák, J., & Štefančík, R. (2020). Reflections on the Gap Hypothesis in the Immigration Policy of the Slovak Republic. *Politické vedy*, 23(4), 8 – 27. <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.4.8-27>
- [32] Liga za ľudské práva. (2020). Analýza situácie a odporúčania vo vzťahu k nastaveniu azylovej, migračnej a integračnej politiky v Slovenskej Republike. Dostupné na internete: https://www.hrl.sk/assets/files/obsah/199-Analyza_ju%CC%81n%202020.pdf
- [33] Meer, N., & Dimaio, C., & Hill, E. et al. (2021). Governing displaced migration in Europe: housing and the “local”. *CMS*, 9(2). <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00209-x>
- [34] Mészárosová, S., & Oboňová, S. (2019). *Výročná správa o migrácii a azyle v Slovenskej republike za rok 2018*. EMN.
- [35] Ministerstvo vnútra Českej republiky. (2021). Koncepcie integrace cizinců. Ve vzájemném respektu 2021. Dostupné na internete: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zakladni-dokumenty-k-integracni-politice-ke-stazeni.aspx>
- [36] Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. (2021). Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky>
- [37] Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny. (2014). Integračná politika Slovenskej republiky. Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/uvod/informacie-cudzinci/integracna-politika.pdf>
- [38] MIPEX. (2020a). Czechia. Dostupné na internete: <https://www.mipex.eu/czech-republic>
- [39] MIPEX. (2020b). Methodology. Dostupné na internete: <https://www.mipex.eu/methodology>
- [40] MIPEX. (2020c). Slovakia. Dostupné na internete: <https://www.mipex.eu/czech-republic>
- [41] Oberndörfer, D. (2001). *Integration der Ausländer im demokratischen Verfassungsstaat*:

Ziele und Aufgaben. Rat für Migration (RfM) (eds.). *Integration und Illegalität in Deutschland*. Osnabrück: Selbstverlag, s. 11.

- [42] OECD. (2021). Foreign population. Total, % of population, 2000 – 2019. Dostupné na internete: data.oecd.org/migration/foreign-population.htm
- [43] Praha. (2022). Metropole všech. Dostupné na internete: <https://metropolevsech.eu/cs/expats/>
- [44] Randeria, S., & Karagiannis, E. (2020). The Migrant Position: Dynamics of Political and Cultural Exclusion. *Theory, Culture & Society*, 37(7-8), 219 – 231. <https://doi.org/10.1177/0263276420957733>
- [45] Rosenblum, M. R., & Cornelius, W. A. (2012). Dimensions Of Immigration Policy. In: Rosenblum, M. R., & Tichenor, D. J. (eds.). *Oxford Handbook of the Politics of International Migration*. Oxford, New York: Oxford University Press, 245 – 273
- [46] Schiller, M. (2017). The Implementation Trap: The Local Level and Diversity Policies. *International Review of Administrative Sciences*, 83(2), 267 – 282. <https://doi.org/10.1177/0020852315590204>
- [47] Schneeweis, N. (2011). Educational institutions and the integration of migrants. *Journal of Population Economics*, 24, 1281 – 1308. <https://doi.org/10.1007/s00148-009-0271-6>
- [48] Soysal, Y. N. (1994). *Limits of Citizenship. Migrants and Postnational Membership in Europe*. Chicago: Chicago University Press.
- [49] Stajanov, R., Klvaňová, R., Seidlová, A., & Bureš, O. (2021). Contemporary Czech migration policy: ‘Labour, not people’? *Population, Space Place*, 1 – 14. <https://doi.org/10.1002/psp.2533>
- [50] Stojarová, V. (2019). Migration Policies of the Czech and Slovak Republics since 1989-Restrictive, Liberal, Integrative or Circular? *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 56E, 97 – 114.
- [51] Szczepanikova, A. (2013). Czech Republic and Slovakia, Migration 19th Century to Present. In: Ness, I. (ed.). *The Encyclopedia of Global Human Migration*, Oxford: Blackwell Publishing, 1 – 4.
- [52] Štatistický úrad SR. (2021). Obyvateľstvo a migrácia. Dostupné na internete: <https://tinyurl.com/2p98zfvf>
- [53] Štefančík, R. (2008). Integračná politika ako súčasť migračnej politiky na Slovensku. In: Goňcová, M. a kol.. *Evropa 21. stololetí: rozmanitosť a soudržnosť?*. Brno: Masarykova univerzita, 329 – 332.
- [54] Štefančík, R., & Lenč, J. (2012). *Mladí migranti v slovenskej spoločnosti. Medzinárodná migrácia, moslimovia, štát a verejná mienka*. Brno: Tribun EU.
- [55] ÚHCP. (2021). Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej repub-

- like. Dostupné na internete: https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranic-na_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2020/2020-rocenka-UHCP-SK_revid.pdf
- [56] Vláda České republiky. (2005). Koncepce integrace cizinců v roce 2005 a její další rozvoj. Dostupné na internete: https://www.cizinci.cz/documents/551336/568677/usneseni_2006_126_KIC.pdf/b7e6de36-5f39-291a-2380-37added0d282
- [57] Young, I. M. (1990). *Justice and the Politics of Difference*. Princeton, N. J.: Princeton University Press.
- [58] Zapata-Barrero, R., Caponio, T., & Scholten, P. (2017). Theorizing the ‘Local Turn’ in a Multi-level Governance Framework of Analysis: A Case Study in Immigrant Policies. *International Review of Administrative Sciences*, 83(2), 241 – 246. <https://doi.org/10.1177/0020852316688426>